Misschien moet ik beginnen bij hoe het eindigde.

Vlak voor zijn dood kreeg Jan Knippenberg in zijn huis onder de vuurtoren van Texel een journalist over de vloer. Samen blikten de twee terug op een leven dat leest als een jongensboek. Een en al beweging en avontuur. Het interview zou postuum verschijnen; in de inleiding omschrijft de journalist Knippenberg als 'de vader van de gedachte dat een beetje normaal mens een zwerver behoort te zijn', een zwerver op hardloopschoenen uiteraard. Versleten hardloopschoenen.

Meer dan tweehonderdduizend kilometer liep Knippenberg in zijn leven, vijf keer de aarde rond. En dat in de sixties en seventies, toen hardlopen nog iets voor zonderlingen was. Dat Knippenberg het zo precies wist kwam omdat hij, net als ik, elke hardlooptocht onmiddellijk noteerde in een schriftje. Boekhoudkundig, scheepsberichten bijna. 'Ik had gehoopt

er tweehonderdduizend mijl van te maken,' zei hij. En daarbij ging het hem niet om het cijfer, maar om het teken van bekwaamheid. 'Een nomadisch teken. Een beeld van de loper die nooit stopt, die voortijlt tegen de tijd in.'

Hele delen van zijn zwerftochten had Knippenberg in zijn geheugen geprent. Hoe hij in de zomer van 1974 in een veel te kort rood broekje van zijn geboorteplek Hoek van Holland naar Stockholm liep, twee marathons per dag, drie weken aan één stuk, een uit de hand gelopen cafégrap; zijn verkenning van Spitsbergen in een kajak; het urenlange lopen op blote voeten in de branding op Texel, met naast hem zijn bordercollie en achter hen een altijd weer verdwijnend spoor; en niet te vergeten de tochten door de Schotse Hooglanden waar hij zo graag met de rendieren draafde, hun geur is de oergeur, vond Knippenberg, hij kon die zo weer oproepen.

Over zijn leven hangt een vreemd soort waas, alsof hij eerder een legende was dan een man. Een magisch personage.

Zomaar een voorbeeld. Toen op een dag een man zijn racefiets probeerde te pikken, rende Knippenberg de dief achterna, tot die helemaal paars zag van de inspanning en de fiets doodleuk teruggaf. Zoals jagers op de savanne een antilope of gnoe doodliepen, zo had Knippenberg de fietsendief gebroken.

Hij werkte als geschiedenisleraar en leefde op zodra hij een verhaal kon vertellen. Hoe graag hij ook

alleen was, hij liet geen kans onbenut om het woord te nemen.

In de ruige natuur van Texel, waarin de oude tijdlagen nog voelbaar zijn, zag hij zijn persoonlijkheid weerspiegeld. Als je aan de kust bent geboren, zei hij, blijft dat trekken. De zee, het strand, de duinen. Daar kon hij 's nachts dwalen. Soms ging hij om elf uur nog de deur uit met zijn hond en kwam hij pas om vijf uur 's ochtends weer terug. 'Vervolgens ging ik om acht uur gewoon naar school. Kwam ik die lerarenkamer binnen en dacht: zo, jullie staan te gapen, maar ik heb al een heel leven achter de rug. "Wat was het vannacht mooi weer," zei ik dan. Dat heeft de helft niet in de gaten. Je kunt 's nachts op het strand lopen, omdat je alles ziet. Dat weten velen niet. Donker is het pas waar een lantaarnpaal staat.'

Iedere keer als ik dit lees, ontroert die laatste zin me weer.

In de laatste weken van zijn leven rolde Knippenberg meer dan eens zijn broekspijpen op. Aan iedereen die afscheid kwam nemen wilde hij zijn benen tonen. De drijfassen van zijn zwerversgeest. Dan klopte hij er eens op, vloekte hij hard en vertelde hij hoe droef de staken hem maakten, alle spieren weggesmolten.

Nauwelijks zevenenveertig was Knippenberg toen hij stierf; hij liet een vrouw en twee zoons na. Hij werd geboren in Hoek van Holland, werd mens in Castricum en kwam thuis op Texel. Altijd een tikje noordelijker, tot hij voorgoed verdween in het licht

van de vuurtoren naast zijn huis.

Op zijn sterfbed riep hij het beeld op dat voor hem het hele hardlopen vatte. 'Er is een beeld in de film *Out of Africa.* Je ziet een Masai. Misschien is het een boodschapper, of ook de jager. In een zinderende hitte zie je die man over een eindeloze vlakte aankomen. Dan denk ik: dat is het! En die man ben ik.'

'Maar nu,' zei hij met één been in het graf, 'ben ik ook vaak in gedachten bezig met de tochten over Texel, het liefst in stormachtige omstandigheden. Het is alsof ik met een camera over mijn schouder kijk en zo die enorm lange aaneenschakeling van afstanden zie. En dan weer die leegte. Het beeld van altijd maar doorgaan. De rusteloze.'

Die leegte is wat ik in het hardlopen zoek en wat ik op Texel zelf ook hoop te vinden. Zwoegen, zweten, zwerven – om dan heel even te verdwijnen.

...>>> GO van Texel ...
de slufter
1 den burg
2 den hoorn
3 de koog
4 de cocksdorp
5 oosterend
6 oudeschild
NOORDZEE
WADDENZEE
den helder

DE SCHOEN

Wanneer de veerboot zich in de haven van Den Helder van het vasteland afduwt, tekent zich achter ons nauwelijks een rimpeling af. Op de golven wiegen schuimkopjes op en neer, de zee oogt loom en moe. Op het buitendek strooit een jongetje in een voetbalshirt van Jude Bellingham broodkruimels naar de meeuwen; ze zullen ons de hele oversteek als een dorpsorkest begeleiden. Bij het horen van hun gekrijs moet ik altijd denken aan dat liedje van Talk Talk, 'It's My Life', al houd je associaties aan eighties-hits misschien beter voor jezelf.

In de buik van de Texelstroom, een vierdekker met de allure van een vliegdekschip, begluur ik een vitrinekast met strandvondsten. Naast een blik melkpoeder, een tuinkabouter en een slof sigaretten van het merk HOLLYWOOD in prachtig vermiljoenrood liggen prehistorische botten. Afkomstig van rendieren en wolharige neushoorns die hier ooit

over de uitgestrekte vlakten draafden.

Het mooiste relikwie is een hardloopschoen. Grijs met gele tinten, witte veters. Van een mij onbekend merk met een stijve 'S' als logo op de flank gestikt. Jaren geleden, lees ik terwijl vanuit het open restaurant de geur van saucijzenbroodjes komt aangewaaid, is de schoen overboord geslagen en aangespoeld op het eiland dat voor ons ligt.

Een versleten hardloopschoen. Het juiste spoor.

Uit mijn rugzak vis ik een boek op dat ik al een keer of drie, vier heb gelezen, *De mens als duurloper* is de titel. Ik sla het open en lees er een van de vele citaten op na die ik met potlood heb aangeduid: 'Ultralopen is bergbeklimmen. Een expeditie. Het ontstijgt de sport. Vakbekwaamheid. Kunst. *The art of running* is geen middel tegen welvaartskwaaltjes.'

Op de kaft van mijn stukgelezen exemplaar prijkt een citaat uit de recensie in NRC *Handelsblad*: 'Het beste boek over hardlopen ooit geschreven'. Later werd het weleens 'het Oude Testament van het hardlopen' genoemd.

Aan de horizon strekt zich het grootste en bekendste Waddeneiland uit. Texel. De naam alleen al belooft avontuur. Een paradijs voor vrijbuiters en vogelaars met in het landschap overal ingangen naar het leven van Jan Knippenberg, de schrijver van *De mens als duurloper* en de man die me tot deze reis heeft aangezet, ook al ligt hij al dertig jaar onder de groene zoden. Knippenberg deed me anders naar het hardlopen kijken, misschien zelfs naar het leven

– hardlopen en leven zijn de laatste jaren nogal met elkaar vervlochten geraakt.

De boot vertraagt en ploegt door het volle, stroperige water tot bij de haven van 't Horntje. Links herken ik de ranke, witte kerktoren van Den Hoorn, rechts de strekdam richting Oudeschild. Centraal een groepje bomen op een verhoging in het landschap, mijn eerste bestemming op Texel.

Een robotachtige vrouwenstem wenst ons een goed verblijf op het eiland. 'En voor de Texelaars: welkom thuis.'

De Hoge Berg is minder hoog dan ik had verwacht. Meer dan een plooi in een pannenkoek is het niet.

De heuvelrug van keileem is een overblijfsel van een gletsjer uit de voorlaatste IJstijd, het is de harde kern van Texel en beschermt als een borstwering de hele Nederlandse kust.

Stapelwolken glijden over, in een weide blaten schapen. Het Texel dat ik ken van de ansichtkaarten en de toeristenfolders.

Er is iets rustgevends aan aankomen op een eiland. De zee is een scherpe, duidelijke grens en grenzen maken de dingen overzichtelijk.

De wind ruist door de takken. Hij heeft vrij spel op dit eiland, zelfs op een heldere dag als vandaag hoor je hem voor je hem voelt – een stoomfluit door het helmgras en het kreupelhout.

Tussen de bomen zijn twee begraafplaatsen verstopt. Links de Georgische Begraafplaats Loladse,

een erebegraafplaats voor de bijna vijfhonderd Georgische soldaten die hier op het einde van de Tweede Wereldoorlog tijdens een opstand tegen de Duitse bezetters sneuvelden, en rechts de gemeentelijke begraafplaats. De houten, witgeschilderde poort van die laatste herken ik meteen; meer dan eens heb ik het oranje Google Street View-mannetje als een parachutespringer op deze plek neergelaten. *OOK U*, kondigt de poort aan. *WACHT IK*.

De kiezelstenen knarsen onder mijn voeten en langs de laatste rustplaatsen van Johannes Bakker, Floris Vissers, Jannetje Neeltje Koopman en 'altijd in onze gedachten' Klaas de Jong versnel ik mijn pas tot bij het graf dat ik al zo lang wil bezoeken.

Tussen de vers ontloken paarse en witte voorjaarsbloemen liggen een kassei en drie paar met mos bedekte hardloopschoenen. Over een van de veters kruipt een mier, rechtop in de aarde geprikt getuigen de peddel van een kajak en een deel van een rendiergewei van een opwindend leven.

Ik lees: 'Jan Knippenberg, 19.4.1948 - 23.11.1995'.

Onder het silhouet van een man, hardlopend met zijn hond, is op de grafsteen het citaat te lezen dat dit leven zoveel beter samenvat dan een opeenvolging van cijfers: *LOPEN IS GEEN SPORT MAAR EEN MANIER VAN REIZEN*.

'En wat ga je daar eigenlijk doen, op dat eiland?' vroeg mijn vriendin een week of twee geleden. Mijn rugzak stond al klaar.

'Gewoon,' antwoordde ik. 'Wat lopen en lezen. Schrijven. Wandelen.'

'Net zoals thuis dus?'

'Ik wil een maand daar zijn waar de geest van Knippenberg nog hangt.'

'Lief, hij is al dertig jaar dood.'

'Ik weet het, en toch denk ik dat ik op zijn paadjes moet gaan lopen om dit boek te kunnen schrijven.'

'En wil je nog altijd Knippenberg zijn, zoals een paar jaar geleden?'

'Hij liep wel erg veel. En wel erg lang.'

'Daar gaat je boek toch niet over?'

Richard Holmes kon het beter verwoorden. 'Voor mij zou het een soort speurtocht worden, het natrekken van het concrete spoor van iemands weg door het verleden, het volgen van voetstappen,' schrijft hij in *Voetsporen*, het boek waarin hij in zijn eentje door Europa trekt op zoek naar de romantische schrijvers uit het verleden. Begeesterd door *Reis met een ezel door de Cevennen* van Robert Louis Stevenson stapt hij zelf ook door de Franse bergen; onderweg tekent hij op: 'Je zou ze nooit inhalen; nee, je zou ze nooit helemaal inhalen. Maar met een beetje geluk zou je misschien zo over die speurtocht naar die vluchtige gestalte kunnen schrijven dat je haar in het heden tot leven kon wekken.'

En zo zit ik hier, een pelgrim op hardloopschoenen, bij het graf van Knippenberg. Toen ik voor het eerst over hem hoorde, ik was net tegen een grens aangebotst, herkende ik iets. De invloed van die her-